

۴۴ پروژه برای ۲۲ منطقه

مدیریت شهری در دوره جدید از طریق مشارکت شهروندان اقدام به تعریف پروژه در حوزه‌های مختلف ترافیکی، عمرانی، فرهنگی و… کرده است

۲۲

یکشنبه ۲۵ دی ۱۴۰۱ | ۲۲ جمادی‌الثانی ۱۴۴۴ | سال سی‌ویکم | شماره ۹۰۸۶

همیشه‌ری شهری

تهران ۱۴۰۵ چگونه خواهد بود؟

برنامه‌هایی که برای آینده‌نگاری پایتخت تنظیم شده‌اند، از پررنگ شدن ۷عامل در حوزه اجتماعی حکایت می‌کنند

سخن نخست
حامد فوقانی
دبیر گروه شهری

ساخت آینده با شناخت آینده‌های پیش‌رو امکان‌پذیر است. با وجود این، در ایران، تجارب محدودی در زمینه آینده‌نگاری وجود دارد. در این بین، آنچه بیش‌تر برای ترسیم آینده شهرها انجام می‌شود، بیشتر روندنگاری است؛ یعنی می‌توان گفت که طبق برنامه‌های پیش‌بینی و تنظیم شده، چه اقداماتی صورت می‌گیرد، شهروندان از امکاناتی برخوردار می‌شوند و اوضاع واحوال شهرها از منظرهای مختلف، به‌ویژه محیط‌زیست و جمعیت در بازه‌های یک‌ساله، ۵ساله یا ۱۰ساله چگونه خواهد بود. در مورد تهران نیز چنین قطعیتی در حوزه‌های مختلف در به رندهایی که وجود دارد، پیش‌بینی‌هایی را می‌توان داشت. به‌عبارت دیگر قطعیتی در حوزه‌های مختلف در کار نیست؛ چراکه آینده‌نگاری در مسیری باید صورت بگیرد که با تعریف پیش‌تران‌ها و سناریوهای مختلف، نتایج گوناگونی گرفت. اگر چه شاید با سیری که در حال طی شدن است، در مواردی خاص بتوان با قطعیت نتایجی را اعلام کرد اما باز هم، آینده‌نگاری با تعیین سناریوهای در دست و مختلف امکان‌پذیر است. مثلا سناریوهای

مختلف و مرتبط با تحولات دیپلماسی و روابط خارجی ایران با دیگر کشورها، قطعاً روی آینده تهران هم تأثیر می‌گذارد. به عنوان نمونه اگر تحریم‌ها باعث شود که قطعات لازم حمل‌ونقل عمومی برای ۴۰۲ سال آینده، به موقع تأمین نشود، خب در نتیجه پیش‌بینی‌های این حوزه تغییر می‌کند. اما اگر با وجود تحریم، سناریوی بومی‌سازی قطعات وارد عمل شود، بنابراین، پیش‌بینی‌ها باز هم دستخوش تغییر شده و می‌توان نتیجه گرفت که تحولات بهتری در خصوص مترو و اتوبوس رخ می‌دهد. به هر ترتیب تهران اکنون وضعیت خاص خود را دارد و مدیریت شهری هم در حال تدوین برنامه چهارساله چهارم توسعه شهر است. پس، می‌توان با توجه به این برنامه، درخواست‌هایی که شهروندان از طریق طرح «من شهر دارم» ارائه کرده‌اند و پروژه‌های تعریف شده، یک‌روندنگاری برای ابتدای سال ۱۴۰۵ تهران داشت. این نکته‌ای است که مدیریت ششم شهر تهران در نظر گرفته و در پی آن است از طریق طرح‌هایی مثل «من شهر دارم» مشارکت شهروندی را در تنظیم برنامه‌ها تا پایان سال ۱۴۰۴ و ابتدای سال ۱۴۰۵، افزایش دهد. البته که شهرداری تهران با تعریف کارگروهی از متخصصان و نخبگان، نیازمندی‌های تهران تاقف ۱۴۱۰ را تعیین کرده و برای حل مشکلات و تحقق اهداف، راهکارها را هم با

توجه به سناریوهای مختلف تعیین کرده که چون هنوز در حال چکش‌خواری و اصلاح است، به مرحله انتشار نرسیده و نمی‌توان با قطعیت از آن صحبت کرد. با وجود این، با توجه به تدوین برنامه چهارساله چهارم شهر تهران از یک‌سو، اتمام گام نخست طرح نظرسنجی و اولویت‌بندی پروژه توسط شهروندان از طریق «من شهر دارم» از سوسوی دیگر و همچنین تعیین یا آغاز عملیات اجرایی پروژه‌ها، در این پرونده سعی کرده‌ایم تا مشخص کنیم که پایتخت کشور در انتهای سال ۱۴۰۴ و ابتدای سال ۱۴۰۵ از منظر حمل‌ونقل عمومی به‌خصوص مترو، شرایطی‌های بزرگ ترددی، فناوری، شهرسازی، پسماند و جمعیت چگونه خواهد بود. در یک‌کلام می‌توان گفت که تهران ۳ تا ۴سال بعد، در حمل‌ونقل عمومی، مجهزتر است، شهروندگنرکتی‌تری خواهد بود، مدیریت شهری آن شفاف‌تر عمل می‌کند، فضای سبزش بین ۲۰ تا ۳۰هزار هکتار گسترش یافته و در عین حال پیرتر، خشک‌تر و با جمعیت بیش‌تر است. در مورد مسائلی مثل میزان آلودگی هوا و ترافیک هم به‌خاطر سناریوهای گوناگون نمی‌توان با قطعیت صحبت کرد.

برنامه‌های به‌دور از آرمانگرایی صرف

نایب‌رئیس شورای شهر تهران در گفت‌وگو با همشهری برخی از جزئیات برنامه چهارم توسعه شهر تهران را تشریح کرد

۲۴

نکته

یادداشت
سید مهدی سیدی
فعال اجتماعی

رؤیای تهران چیست؟ آیا تهران هیولاست؟

علم مهم‌تر است یا رؤیا؟ شاید جوابش آسان نباشد! ما چیزهای بسیاری را می‌دانیم اما هرگز به سمت آن حرکت نمی‌کنیم چون تصویر روشن و دل‌انگیزی از آن نداریم. «تصویرهای ذهنی» برای ما گرایش می‌سازند و گرایش‌ها علم‌ها را محقق می‌کنند؛ این همان خدمتی است که رؤیا برای علم انجام می‌دهد. رؤیای یک شهر همان مغناطیسی است که همه دل‌ها و فکرها را به سمت خود می‌کشاند.

تهران، رؤیای می‌خواهد. رؤیای تهران همان چشم‌انداز جذابی است که همه خواهان آن باشند. اما سؤال جدی آن است که تا چه حد از تهران آینده، تصویر درخشنده جذابی در ذهن داریم؟ در بعضی پیمایش‌های علمی گزارش شده تصویر ذهنی مردم از تهران، «هیولای دوست‌داشتنی» است! هیولایی که هم او را دوست دارند و هم توسط آن بلعیده می‌شوند.

از تاریخ انتخاب تهران به‌عنوان پایتخت ایران (۱۶۴ شمسی) تاکنون مهاجران بسیاری به تهران کوچیده‌اند. از آن تاریخ تا الان جمعیت تهران از ۱۵هزار نفر به ۹میلیون نفر در سال ۱۴۰۱ رسیده است؛ به دلایل مختلف که معروف‌ترینش اینهاست: «تهران شهر اقتصاد است» «تهران شهر امکانات است». خیلی‌ها که به تهران آمده‌اند از بی‌امکاناتی

شهر و روستای خود آزرده‌خاطر بوده‌اند و چه بسیاری دیگر که در رؤیای خود تهران را سکوی پرتاب اقتصادی خود فرض کرده‌اند. اما در سال‌های اخیر فاصله امکانات تهران و شهرستان‌ها (به‌ویژه مراکز استان‌ها) دیگر مثل مثل سابق، نجومی نیست و هم‌زمان تهران برای زندگی راحت و پولدارانه، مهیا نیست (وضعیت توری، بحران بیکاری، ترافیک و از همه مهم‌تر گرانی مسکن)، پس این هیولای دوست‌داشتنی در نقش گردابی زیبا اما کشنده ظاهر شده که همه را در خود می‌بلعد و می‌چرخاند اما هرگز سکوی پرش نمی‌شود.

اما واقعاً، تهران هیولا نیست و می‌تواند همچون فرشته‌ای مهربان، شهروندان خود را کامیاب کند و طعم زندگی واقعی را به آنان بچشاند؛ ولی فقط به یک شرط: تهران، نیاز به یک رؤیای جدید و جدی دارد. مدیران، عالمان و کنشگران باید برای آینده تهران (حداقل در افق ۱۴۲۰) یک تصویر جذاب و الهام‌بخش بیافرینند؛ تصویری که همه بر آن تفاهم داشته و برای رسیدن به آن تلاش کنند. در ادبیات علمی به این تصویر زیبا، چشم‌انداز گفته می‌شود. چشم‌انداز تهران باید برای حوزه‌های گوناگون خود، حرف و ایده متمایز داشته باشد:

معماری تهران آینده باید چگونه باشد؟ الگوی کشت و وضعیت فضای سبز آن باید چه باشد؟ آمایش امکانات در شهر تهران به چه سمتی باید حرکت کند؟ وضعیت محله‌ها، توسعه افقی یا عمومی شهر، توزیع خدمات، فناوری‌های مستقر، آموزش و تفریح در این شهر باید چه تغییراتی کند؟ بحران‌های پیش‌رو مثل گسل‌ها و فرونشست‌ها، بی‌آبی و تغییرات اقلیمی، آلودگی صوتی و بصری چگونه باید مهار شود؟ و اساساً تهران باید بر کدام مزیت‌های نسبی و مطلق خود، سرمایه‌گذاری کند؟

اجازه دهید یک سؤال مهم و جهت‌ساز دیگر را هم اضافه کنم: تهران در تراز بین‌الملل چه جایگاهی خواهد داشت و از چه مسیری به «کلاشهر الگوی جهان اسلام» تبدیل خواهد شد؟

همه اینها یعنی رؤیای دوست‌داشتنی تهران!

شهرسازی

شهرسازی پوست می‌اندازد

یکی از حوزه‌هایی که تا ۳سال بعد در شهر تهران پوست‌اندازی خواهد داشت، شهرسازی است. کار اساسی و در عین حال بسیار پیچیده تا آن زمان انجام می‌شود که باعث می‌شود یکی از مشکلات بزرگ شهروندان در عرصه ساخت و ساز کم‌رنگ شود. کاهش مراحل صدور پروانه و پابانکار و ضابطه‌مند کردن موضوعات معماری و نمای ساختمان این کار هستند که اولی سبب کاهش زمان مراحل اداری، مراجعات مردمی به شهرداری‌های مناطق و فساد می‌شود و دیگری، قانونمندی نماهای ساختمان و هویت‌بخشی به محله‌ها را در پی دارد.

■ صدور پروانه که تا پیش از سال ۱۴۰۰ حدود ۱۰ماه تا یک سال و بیشتر از آن طول می‌کشید، در ابتدای سال ۱۴۰۵ این مدت از ۲ماه کمتر می‌شود. برنامه‌های مستمر شهرداری برای کاهش این زمان به کمک بهبود امور اداری و استفاده از فناوری رایانهای انجام می‌شود. (البته کاهش زمان صدور پروانه ساخت بستگی به همکاری سایر دستگاه‌ها دارد زیرا بسیاری از استعلام‌ها از مراکز قضایی، مالی و هویتی انجام می‌شود.)

■ در سال ۱۴۰۵ کمیته‌های نما در مناطق ۱۳گانه با استفاده از دستورالعمل‌هایی ویژه و واحد، نکات ایمنی و ظاهری نمای هر ساختمان را بررسی می‌کنند. با این کار، از ساخت بناهایی که با معماری ایرانی اسلامی فاصله دارند جلوگیری می‌شود و این کمیته‌ها بر جنس مصالح به کار رفته و شکل اجرای آن، از مرحله کسب مجوز تا پایان کار نظارت می‌کنند.

■ در سال ۱۴۰۵ طرح‌های مناسب معماری هر محله نیز بر اساس فرهنگ و پیشینه آن مشخص می‌شود.

■ این نظارت نتیجه برنامه‌ریزی‌های طولانی‌مدت شهرداری و تهیه اسناد بالادستی برای مشخص کردن چارچوب‌های معماری است.

کلان‌روندهای اجتماعی اثرگذار بر آینده تهران

تحقیقات معاونت بر نامر بزی و توسعه شهری شهرداری تهران نشان می‌دهد که پایتخت از منظرهای اجتماعی در سال ۱۴۰۵ و سپس ۱۴۱۰ تغییرات شگرفی خواهد داشت. به عبارت دیگر، بررسی سناریوهای از پررنگ شدن ۷عامل در حوزه اجتماعی حکایت می‌کنند.

- میزان ساخوردگی شهروندان افزایش می‌یابد.
- سبک‌های زندگی تنوع فزاینده پیدا کرده‌اند.
- حضور اجتماعی زنان بیشتر می‌شود.
- روند مهاجرپذیری منطقه شهری بالاتر می‌رود.
- تعداد مهاجرین خارجی افزایش یافته است.
- تهران از نظر فرهنگی، جهانی‌تر شده است.
- حضور دانشگاه‌ها و نهاد‌های آموزشی در عرصه‌های گوناگون پررنگ‌تر می‌شود.

■ ■ ■

به‌دوراز آرمانگرایی

برنامه سوم توسعه شهر تهران به پایان رسیده و شهرداری تهران لایحه برنامه چهارم توسعه را به شورای شهر تهران ارائه داده است. گرچه این لایحه هنوز در محسن پارلمان شهری تصویب نشده، اما از اظهارنظر برخی اعضای شورای شهر تهران می‌توان استنباط کرد که برنامه چهارم مدیریت شهری مبتنی بر تحقق‌پذیری است؛ چراکه بنا به گفته‌های میثم مظفر، رئیس کمیته بودجه شورای شهر تهران، حدود ۴۲درصد از برنامه سوم توسعه شهر تهران محقق شده و از این‌رو مدیریت شهری، برنامه چهارم را با رویکرد تحقق‌پذیری و تمرکز بر چالش‌های مهمی چون ترافیک، آلودگی هوا و… تدوین کرده‌است.